

düşünüm

S.14/ŞUBAT19'

B.U.Ü ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE TOPLULUĞU

Aydınlanmanın Yolunda
Bilginin Işığını Karanlığa Taşıyan
Türk Aydınlanması'nın Öncülerinden
HASAN ÂLİ YÜCEL

“Eğer bir milletin
kurtarıcıya gereksinimi
yoksa artık millet olmuştur.
Sakın kurtarıcı bekleme;
yoksa sana karşı olan vazifemi
yapamadım sayarım.”

Mustafa Kemal Atatürk

SUNUŞ

Atatürkçü Düşünce Topluluğu olarak, Kemalist Düşünce'nin Türkiye için tükenmeyecek umut ve daimi yol göstericisi olduğuna inanıyor, ortak değerlere sahip arkadaşlarımızla birlikte emin adımlarla Kemalist kadrolar oluşturmak için gerçekçi, tutarlı, bilgili ve direktken olmamız gerektiğini biliyoruz.

Bu bağlamda örgütsel birikim gösterme ve kurumsallaşma amacıyla olan üyelerine, akademik, kültürel ve ilkesel gelişim alanlarında fayda sağlamayı amaç edinen bir topluluğuz.

Dolayısıyla bu dergi, mücadeledeki düşünsel varlığını bir adım daha ileriye götürebilmek için bilimle, sanatla, felsefeyle ve bunları temel alan her türlü düşünsel eylemle kendisini geliştirmesi gerektiği bilincine sahip bir topluluğun üretkenliğidir.

f t i / @ULUDAGADT
ADT.ULUDAG.EDU.TR
ADT@ULUDAG.EDU.TR

İÇİNDEKİLER

- 4 Gençlerin Gözünden Yerel Seçimler
Buse Mızrak
-
- 5 "Hızlı İlerleme" Yerine "Hızlı Gerileme"
Çukurova Üniversitesi Atatürkçü Düşünce Kulübü
-
- 7 Machiavelli ve Onun Prens'i
Semih Demirtaş
-
- 9 Samimi Bir Diyalog
Mert Can Yıldız
-
- 14 Köy Enstitüleri Üzerine
Uğur Mumcu
-
- 15 Anılarla Atatürk
Yayın Kurulu
-
- 16 Ayın Yazarı / Şerafettin Turan
Yayın Kurulu

Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 2013 yılında hazırladığı Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi'nde Türkiye'de gençliğin resmi tanımı 14 - 29 yaş arası gençleri kapsıyor. Nüfusunun neredeyse yarısı 30 yaşın altında bir ülke olarak Türkiye'de biz gençler ne kadar kendimizi, yaşadığımız kenti geliştiriyor ve ne kadar duyarlı olabiliyoruz. Aslında genel olarak baktığımızda hepimizin içerisinde bir nebze umutsuzluk var. Umutsuzluk ve elbette içerisinde bir nebze duyarsızlık. Belki de bu yaklaşan yerel seçimler ile biz gençlerin içerisinde bulunduğu bu durumdan kurtulmuş olması gerekiyor. Pekâlâ, "Gençlerin gözünde yerel seçimler" ne ifade ediyor, gençleri yerel seçimlere yaklaştıran ve ya onları iten sorunlar neler?"

Seçmen davranışı, seçmen davranışını etkileyen faktörler üzerinde yapılan araştırmalar son 30 yılda demokratik seçim kültürünün var olduğu ülkelerde elbette artış göstermektedir. Fakat genç seçmen davranışını ve bu davranışı etkileyen faktörler üzerinde ki araştırmalar ne yazık ki yeterli sayıya ulaşamamıştır. Avrupa ülkelerine göre Türkiye'de genç nüfusun fazla olması genç seçmenlerin davranışlarını ve tercihlerini siyasi partiler için daha da önemli kılmıştır. Genç seçmenlerin fikirlerinin daha esnek bir yapıya sahip ve ne yazık ki politik olaylara karşı ilgilerinin daha az olması, genç seçmenlerin kayıtsızlık ve ilgisizlik durumlarının daha da fazla olmasına yol açıyor. Bu kayıtsızlık ve ilgisizliğe karşın seçmen olduğu andan itibaren, gençlerin davranışlarını etkileyen birçok sebep var olmaktadır. Sosyal, psikolojik, ekonomik faktörler, siyasi partilerin projeleri, adayları, liderleri, aday veya liderlerinin memleketleri ve bu liderlerin seçimde rol model olup olmaması, benimsedikleri ideolojiler, seçimlerde kullandıkları konular, yaptıkları kampanyalar, propaganda, kamuoyu araştırmaları gibi birçok etken

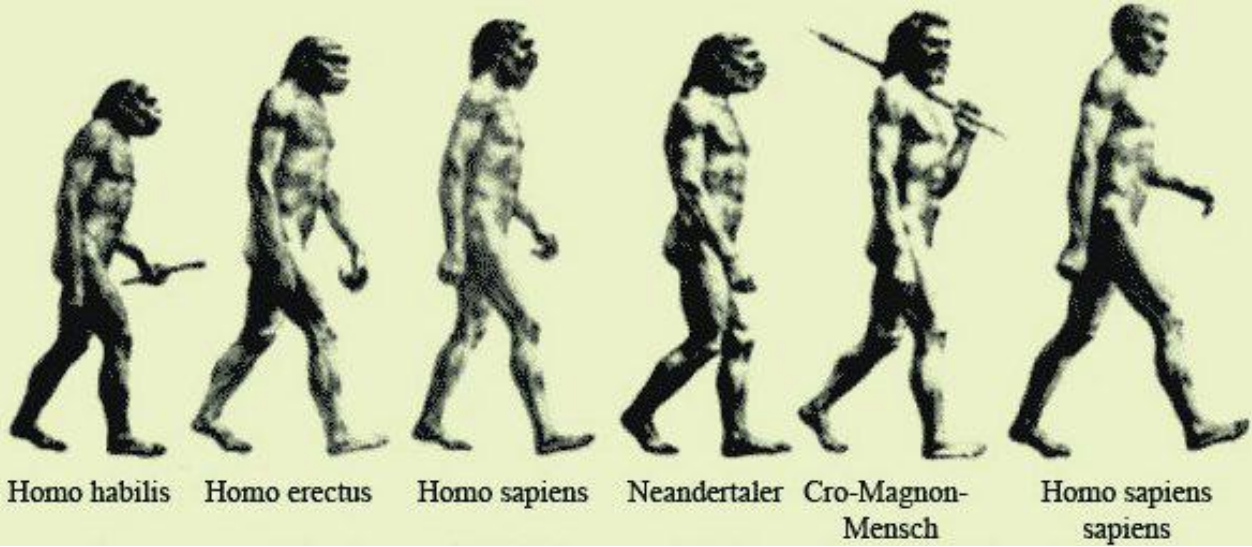
ya genç seçmenleri onlara çekiyor ya da genç seçmenleri politikadan, siyasetten, seçimlerden uzaklaştırıyor. Aslında genç seçmenlerin tercih yönelimlerinde; adayın etnik kökeni, memleketi, aday olunan siyasi partinin iktidarda olup olmamasından çok, adayın projeleri, vaatlerinin yapılabilişliği, adayın eğitim düzeyi daha etkili olmaktadır. Genç seçmenlerin istekleri aslında, yerel seçimlere gençlerin gözünden bakılıyor olması gerektiği yönünde. Genç seçmenlerin tercihlerini etkileyen birçok sosyo-psikolojik etkenlerin yanında, nesilden nesile aktarılan ve bunların sonucu olarak bireyde aitlik duygusu yaratan kültür sayesinde, seçmenler bu kültüre ait olan değerleri benimsemekte ve seçimlerini bu yönde kullanmaktadırlar. Seçmenlerin oy verme mekanizmalarını ve kararlarını etkileyen, yerel seçim dönemlerinde içerisinde buldukları gruplardır. Bu grupları birincil ve ikincil grup olarak ayırmak mümkündür. Birincil grup; seçmenlerin yüz yüze, kişisel ilişkilerinin geliştiği ve bu durumun eskilere dayandığı gruptur. Birincil grup Aile'nin seçmenin kişisel yaşantısında etkin olduğu ve kararlarının değişkenliğinin daha çok aileye ait olduğu grup iken İkincil grupta; seçmenler yeni bir grupla özdeşleşmekte, sonradan ait oldukları grupların üyelerinden etkilenmektedirler. Bu da beraberinde toplumsal aidiyet hissedilen örgütleri ve toplumun ortak tarihsel deneyimlerini seçimlerde etkin olan faktör haline getirmektedir.

Seçmenlerin seçimlerde tercihlerini etkileyen psikolojik ve ekonomik yaklaşımlar seçmenlerin partilere olan bakışını genişletmekte, aidiyet duygularını pekiştirmektedir. Seçmenlerin herhangi bir siyasi partiye duydukları yakınlık –parti kimlikleri-, kendi kişisel nitelikleri –aday yönelimleri- ve gündemde var olan konu, sorun karşısında verdikleri tepkiler –konu yönelimleri- seçmenlerin yapacakları seçimlerin psikolojik açıdan

şekillenmesine sebebiyet vermektedir. Seçmen; seçimi yapacağı partinin, kendisine ekonomik refah sağlamasını ister ve tercihini kendisine refah sağlayacağını düşündüğü parti karşısında yapar. İlk kez oy kullanan seçmenlerin tercihlerinin şekillenmesinde ise, siyasi partilerin gündemde olan herhangi bir konu veya soruna karşı tutumlarının, seçmenin tutumlarıyla özdeşleşip özdeşleşmediği etkilidir.

Genç seçmenlerin yerel seçimlerde oy kullanması, ardından belki de siyasete yaklaşması; var olan sistemden memnun olmamalarından, gençlerin sesini duyurmak, olay ve durumlara genç gözüyle bakmak istemelerinden, değiştirmek istedikleri bir şeyler olduğundan ve kendi ideolojilerinde olan insanlarla bir araya gelerek bir şeyler var etme, yoluna sokma amaçlarında olduklarından kaynaklanıyor olabilir. Fakat ne yazık ki kâğıdın diğer tarafında genç seçmenleri uzak tutan, korkutan birçok etken yatmaktadır. Bireylerin bireyci değerlere sahip olması, Türk toplumunun genelinde var olan siyasete, siyasetçiye olan olumsuz bakış, politikanın kirli bir alan olarak gözüktüğü düşüncesi, kendisini tam olarak ait hissettiği siyasi partiyi bulamaması, ait olduğu zeminde var olamaması ve sesini duyuramaması, ardından fikir ayrılığı ile var olan dışlanma korkusu vb. etkenler genç seçmenlerin belli bir kısmının sadece oy verip geriye çekilmesine veya belli bir kısmının oy dahi vermemesine sebep oluyor.

Seçmen davranışını etkileyen ideoloji, parti bağlılığı gibi faktörlerin artık yerini proje, hizmet, sosyal ilişkiler, eşitlik, sivil toplum gibi kavramlara bırakmasının ardından aslında biz gençlerin sadece çözüm yollarına yönelik politikalara, özgürce yaşayabileceğimiz ve özgürce sesimizi duyurabileceğimiz alanlara ihtiyacımız var...

Yaşam ağacımızda biraz yolculuk yapalım. İnsanların ortaya çıkışı yani Homo Sapiens'in, ağacımızın tohumlarını ektiği ilk zamana gidelim. Atalarımız yaklaşık 384.000/200.000 yıl önce ortaya çıkmıştır. Bu sürecin büyük bir kısmı bizi ilgilendirmiyor. Bizi ilgilendiren kısım son 43.000 yıl, Cro-Magnon olarak bilinen ilk insanlardan günümüze kadar gelen süreç. Cro-Magnon aslında bir tür adı değildir. Türkçe karşılığı mağara adamları olarak tanımlanabilir. Tür adından ziyade bir zaman dilimini kastetmek için kullanılır. Ancak bu ad insanlığın yükselişini simgelediği için oldukça önemlidir.

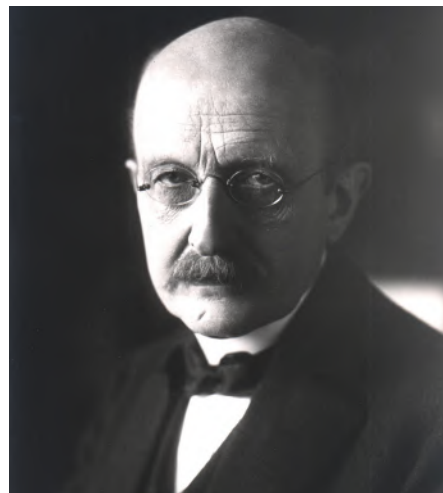
Sosyal yapı bu dönem içerisinde oldukça karmaşık olmakla beraber bir hiyerarşi içerisindedir. Toplayıcılık ve hayvancılık ile geçinen insanlık bu görevleri yapacak şekilde birbirlerinden ayrılmıştır. Hiyerarşik yapı ise tahmin edebileceğiniz gibi beyin gücünden çok kuvvete dayalıdır. Konuştukları tahmin edilen Cro-Magnon, bizim tarih kitaplarımızda gördüğümüz mağara resimlerini çizen, ilkel aletleri yapmaya başlayan ilk insanlardı.

Bu kadar biyolojik ve tarihsel bilginin ardından yolculuğumuza artık nereden başlayacağımızı biliyoruz. Max Planck'ın dediği gibi bilim cenazeden cenazeye ilerler. İlk sanatın, ilk spesifik aletlerin yapımının başlanmasından bu yana binlerce kuşak geçti. 1500'lü yılları düşünecek olursak, kuşaklar arasında, bir nesil farkında bile nasıl muazzam yol kat ettiğimizi göreceğiz. Elbette ilk insanlar 5 ya da 6 kuşak boyunca çok fazla yol kat edemediler. Herhangi bir arge çalışması, gelişme adına bir bütçe ayrımı söz konusu değildi sadece yaşamaya çalışıyorlardı. Her zaman bir adım daha iyi koşullarda yaşama çabası insanlığı bu güne getirdi.

Farkına varmamız gereken bir diğer nokta ise insanları bu duruma getiren şeyin yalnız-

ca daha iyi yaşama iç güdüsü olmadığıdır. Savaşlar, doğal afetler, kıtlık, salgın hastalıklar ve en önemlisi sosyal yaşam. Sosyal yaşamın en önemli olmasının sebebi bizleri diğer hayvanlardan ayırmasıdır. İnsanlığın bu denli ilerlemesinin ve dünyaya hükmetmesinin sebebi beş parmağı olması ya da çok zeki olmaları değildi. Aslına bakacak olursanız ilk ortaya çıktığımızda zekâmızın diğer hayvanlardan pek farkı yoktu. Sadece hızla geliştirebildik. Sosyal yaşam becerisi insanlığı büyük topluluklar halinde yaşama-ya itmesi ile birlikte oluşan sosyal ağ ve iletişim gelişimimizi oldukça hızlandırmıştır. İş yükünü paylaşabilen insanlık kısa zamanda çok daha fazla keşifler yapmış, seri üretime geçmiş, kurulan iletişim sayesinde en iyi fikirlere kucak açmıştır. Tabi bazen en iyi fikirlerin yok edilmesi de kaçınılmaz olmuştur.

Sosyal düzenin oluşması ile beraber insan gruplarının birlikte yaşamaya başlamıştır. Birlikte yaşayan gruplar daha sistematik bir şekilde ilişkiler kurmaya başlamış, birleşen grupların sayısı ise yavaş yavaş artmıştır. Örneğin bir grup toplayıcılık yaparken bir diğer

Max Planck

grup avcılık yapacaktır daha sonra bu gruba çanak çömlek yapacak bir grubun eklenmesi hiçte fena olmaz. Buraya kadar ilkel hayatın pek bir derdi tasası yoktu soğuktan korun, karnını doyor ve evden çıkınca bir ayı tarafından saldırıya uğrayıp ölme. Toplu yaşamın vermiş olduğu yaşam standartları insanların ölüm oranlarının azaltılması olarak doğum oranlarının artmasına olanak sağlamıştır. Ne yazık ki artan nüfus ile birlikte bilim o kadar hızlı ilerlememiştir. Bir birikim kümesi olarak ilerleyen bilim, kümenin boyutu arttıkça kendi büyümesini hızlandırmıştır. Bilimin başlarda yavaş ilerlemesinin sebebi budur. Eldeki kısıtlı verilerle hızlı bir ilerleme kaydedilemiyordu. Günümüzde bilimin muazzam bir kapsam yeterliliğine ulaşması ile birlikte, her bilim dalı birçok alt bilim dalına ayrılmak zorunda kalmıştır. Günümüz dünyasında her geçen gün elde edilen veriler muazzam bir miktarda ilerlememize olanak sağlamaktadır. Elbette bilimin ilerleyişi sancılı bir süreç halinde gerçekleşti. Tekrar 40.000 yıl öncesine gidecek olursak şunu söyleyebiliriz ki gün geçtikçe insanların değerleri de değişti. İhtiyaçtan dolayı çıkan savaşlar yerini gün geçtikçe güç elde etme uğruna çıkan savaşlara bıraktı. Kıtlık çeken bir toplumun son çare olarak farklı bir topluma saldırması gayet doğaldı elbette. Sonra kendi kendine yeten toplumlar geliştikçe gelişmeye başladı. Artık toplumlar kıtlık çekmiyor, daha önceleri 1 birim ürün veren ekin bugünkü şartlarda (genetiği ile oynanarak ya da uygun yapay ortamlarda yetiştirilerek) 15 birim ürün verebiliyor. Fakat savaşlar neden hala devam ediyor? Günümüzde, evet, hala kıtlık var ama bu bazı insanlar böyle istediği için. Bakacak olursanız ham madde arayışı için çıkan savaşlar son yüzyılda Afrika kıtasına taşındı; sanırım kıtlığın neden hala var olduğu ortada. Böylesine daralmış savaş ortamında artık savaş ham madde arayışı için ilerlemiyor. Tarih artık bilgi savaşlarına tanık

oluyor. Elbette bilgileri bir yerlere saldırıp topla, tüfikle elde edemeyiz. Günümüz savaşları belki de biraz daha kansız. Savaşların malzemesi olan bombalar yerini yavaş yavaş yazılım bombalarına bırakıyor. Çünkü böylesi bilgi hırsızlığı için daha uygun.

Yiyecek hırsızlığının ardından adım adım geldiğimiz en son nokta bilgi hırsızlığı. Günümüz dünyasında bilgi en büyük silah haline gelmiş. Elde edilmesi uğruna milyonlarca dolar harcanması gereken değer olarak tarihte yeni yerini almıştır. Kazanılan her bilgi bilimsel ve teknolojik anlamda insanlığa büyük kazançlar sağlamakta. Doğada hayatta kalmaya çalışan Homo Sapiens, doğaya hükmetmenin çabası içerisine girmiştir. Yapay yağmur yağdırma çabaları, hızlı büyüyen ağaçlar yetiştirme ve daha uzun insan yaşamı çalışmalarını...

Yapılan çalışmaların etikliği bir yana bu denli hızla ilerleme gerçekten bizi daha ne kadar ileriye taşıyacak. Bilim insanları önümüzdeki yüzyıl içinde ölümsüzlük adına önemli keşifler yapacaklarını düşünüyorlar. Peki böyle bir güç elde edilirse bu gücü kim kullanabilecek? Artık ölümsüz olabilmek için mi savaşıcağız? Bu durum uzak bir gelecekte bizi bekleyedursun, daha yakın bir gelecekte odaklanalım hızla gelişen teknoloji. Teknolojinin hızla gelişimi insan hayatını muazzam bir şekilde kolaylaştırdı: Otonom araçlar, Japonya'da ders veren öğretmen robotlar, insanlar kadar hızlı koşabilen robotlar, ameliyat yapabilen robotlar, mükemmelmiş yazılım işçileri... Bir örnek verecek olursak; Almanyanın Hamburg kentinde

açılan opera binasının duvar kaplamalarını bir yazılım işçisi tasarlamıştır. İçeriyi saran akustik panellerini her biri eşsiz olarak tasarlanmak istenmişler. Yani hiçbiri bir diğerine benzememektedir. 10.000 panel tasarlanmış olduğunu düşünürsek bu muazzam bir durum. Haliyle 10.000 panel için binlerce tasarımcı çalıştırmak yerine 40.000 satırdan oluşan tek bir yapay zeka kullanılmak istenmiş. Akıllı yazılımın ise işini mükemmel yaptığını söylemeye gerek yoktur sanırım. 10.000 panel üzerine 1 milyon küçük akustik hücre tasarlanmış. Sanırım bunun bir insanın elinden çıkması imkansız olacaktır; imkansız olmasa dahi maliyeti ve işin süresi oldukça artacaktır.

Hayranlıkla bakılan teknolojilerin ardında sefalet oluşması işten değil. Bugün eğer ışısız çalışan fabrikalar varsa, evlerinde ışık yanmayan bir o kadar da insan var. İlerleyen teknoloji ile beraber robotlar iş olanaklarımızı ele geçiriyor, her ay maaş verip işçinin karnısını doyurmak yerine işveren, işe bir robot alıp onu çalıştırabiliyor. Teknolojinin ucuzlaması ile birlikte her alana girecek olan teknoloji bizim hayatımızı kolaylaştırıyor, aynı zamanda hayatımızı elimizden alma tehdidini sunuyor. Mal sahipleri ve teknoloji üreten insanlar dışında geri kalan teknolojinin işsiz bıraktığı ya da bırakacağı işçi sınıfına bakacak bir sistem var mı? Var ise de günümüz dünyasında bu ideoloji doğrultusunda ayakta kalabilir mi? Bunu çok uzak olmayan bir gelecekte göreceğiz.

Homo Sapiens'in birlikte var olabilmek yaşantısından geldiğimiz noktada artık tek başına olmak var. Tek insan ya gücü elde eder ve zirvededir ya da tek insan güçsüz kalmaya zorlanıp vasat bir hayat yaşamaya mahkumdur. Belirli bir kast sistemi olmasa da kastlar arası geçiş oldukça zordur. Ne kadar hızlı geriliyoruz, kim bilebilir? Dünyanın bilinen ilk çağlarında her coğrafi bölge, çağları aynı anda yaşamamıştır. Yani bir bölge yontma taş devrinde kalmış iken diğer bir bölge cilalı taş devrinde yaşamını sürdürüyor olabilir. Bir diğer coğrafya ise geleneklerinden, coğrafi özelliklerinden dolayı ilerlemek yerine geriliyor. İnsanları tek tek ölümlerle yüzleştiriyor olabiliyordu. Coğrafyaların birbirinden uzak, ulaşımın oldukça güç olduğu o dönemlerde buna şaşmamak lazım. Şaşılacak durum ise günümüzde hala bu durumun

böyle ilerliyor olması. Cro-Magno'nun ortaya çıkışından bu yana geçen 43.000 yıllık sürede sahip olduğumuz ideolojiler, dinler, diller, teknoloji, bilim, siyaset ve sayabileceğimiz daha her ne varsa, insanlığı bir ve beraber ilerletecek kadar gelişmiş değiller. İnsanlık tarihinin 43.000 yılı daha olup olmadığını bizler göremeyeceğiz elbette. Burada biraz tarih profesörlerine ihtiyacımız var. Yual Noah Harari'nin dediği gibi "Tarihçiler, geçmişini tekrar etmeyelim diye değil, geçmişten kendimizi kurtaralım diye tarih üzerinde çalışırlar." Belki de tarihe kulak verdiğimiz sonuçlar, sağlıklı başlangıçlar olabilir.

Prens'in yazılış amacı Machiavelli'nin kendisini sürgüne yollayan hükümdardan af dilemesi ve ona olan bağlılığını göstermek istemesidir. Machiavelli Prens'i, Lorenzo de Medici'ye ithaf etmiş ve nasıl prens olunmalı sorusunu tarihteki örneklerle irdelemiştir. Eserin ayırt edici en önemli özelliklerinden biri de o zamana kadar yazılmış çoğu yazıların aksine efsanelerden ve dinden yararlanmadır. Zaten Machiavelli'nin ahlak anlayışı tamamıyla devletten soyutlanmış biçimdedir. Ona göre ahlak ile din devletin dış politikası için kesinlikle bir ölçüt değildir. Bu özellikleriyle kitabı Katolik kilisesi şeytanın eseri olarak nitelendirmiş ve kilise tarafından yasaklar dizisine konmuştur. Kilise Machiavelli'yi ise pagan bir anlayışı savunmakla suçlamıştır. Seküler bir devlet yapısını savunmasına karşın Machiavelli, İtalyan birliğini kuracak olan yöneticinin dindar olsun ya da olmasın halkın desteği için son derece dindar görünmesini istemiştir.

Niccolò Machiavelli Kimdir?

Machiavelli ve Prens'i anlayabilmek için kuşkusuz ilk önce içinde yaşadığı dönemi bilmek gerekir. Machiavelli 15. yüzyılın ikinci yarısıyla 16. yüzyılın ilk yarısında (1469-1527) yaşamış Floransalı siyaset kuramcısı, devlet adamı, şair ve oyun yazarıdır. Rönesansın en önemli düşünürlerinden olan Machiavelli'nin düşünceleri modern siyaset biliminin ve modern diplomasinin temelini oluşturmuştur.

Machiavelli yirmi beş yaşındayken (1494) Milano dükü Ludovico Sforza, Fransa kralı VIII. Charles'ı Napoli'yi fethetmesi için teşvik etmiş, I. Ferdinand'ı tahttan indirmek istemiştir. Bununla birlikte VIII. Charles Napoli'ye girmeden Floransa'yı işgal etmiş ve yönetimdeki Medici ailesini kentten sürmüştür. Teokratik bir iktidarın yönetimine geçilen kentte Dominiken keşişi Girolamo Savo-

narola istekleri doğrultusunda yeni siyasal kurumlar doğmuştur.

Machiavelli yirmi dokuz yaşına geldiğindeyse (1498) Kilise yönetimini eleştiren Savonarola sapkınlıkla suçlanıp halk ve meclis kararı ile tutuklanmış sonra da işkence edilmiştir. İşkence sırasında kendisine gelen tüm vahiyleri uydurduğunu kabul etmiş, Signoria Meydanı'nda -Piazza del Signoria- asılıp yakılarak idam edilmiştir. Savonarola'nın idamından sonra Machiavelli Onlar Kurulu'nun sekreterliğine getirilmiş içişleri, savaş, güvenlik sorunları ve diplomatik görüşmeleri kapsayan bu göreve sahip olmuştur.

Machiavelli kırk üç yaşına geldiğinde (1512) Kardinal Giovanni Medici komutasındaki Roma Papalık Devleti ordusu, Floransa'yı ele geçirmiş ve Medici ailesi tekrar yönetime gelmiştir. Machiavelli'nin tüm görevlerine son verilirken bin florin ödemeye mahkum edilmiştir. 1513 yılının başında Medicilere karşı komplo düzenlemesine duyulan kuşkuyla hapsedilmiş ve işkence görmüştür. Aynı yıl içinde serbest kalan Machiavelli Sant'Andrea in Percussina'daki evine çekilmiş Prens'i kaleme almıştır.

Makyavelizm ve Klasik Realizm

Makyavelizm Machiavelli'nin söylevlerinden oluşan amaca ulaşmak için her yolun mübah olduğunu savunan düşünce biçimidir. Amaç aracı aklar anlayışı vardır. Çünkü bir kişi en yüksek politik gücü kazanacak olursa, diğer kitleler ona boyun eğmek zorunda kalacaktır. Böylelikle güce nasıl ulaşıldığını kimse sorgulayamaz. Tek günah politik güce ulaşamamaktır. En yüksek politik güce ulaşamayan yok edilebilir.

Makyavelizm ile Realizm tamamıyla paraleldir. Zaten Machiavelli Klasik Realizmin

temelini oluşturan düşünürlerin başında gelir. Klasik Realizmin babası olarak bilinen Hans J. Morgenthau, -Uluslararası İlişkiler alanının Papa'sı olarak da anılır- Machiavelli'nin fikirlerini benimsemiş, derinden etkilenmiştir. İlk defa Uluslararası İlişkiler teorisi yazıyorum bilincinde olan kişidir Morgenthau. Onun Realizm teorisinde altı temel ilke vardır. Bunlar;

1. Siyaset, kökleri insan doğasında bulunan objektif yasalarla yönetilir. Bunları değiştirme gayreti başarısızlığı neden olur. İnsan doğası ise bencil ve çıkarıcıdır.
2. Ulusal çıkarlar güç perspektifinden tanımlanmalıdır. Devletlerin amacı güçlerini arttırmaktır, dolayısıyla hareketlerini bu bağlamda değerlendirmek gerekir.
3. Güç açısından çıkarlar sabit ve değişmezdir. Zaman ve mekana göre değişen şey çıkarın içeriği ve bu çıkarı gerçekleştirmek için uygulanması gereken politikalarıdır.
4. Ahlaki değerlerin (Moral) uluslararası politikada herhangi bir rolü ve etkisi yoktur.
5. Uluslararası politika, ekonomi ve hukuk gibi alanlardan farklı ve özerk bir alandır. Esas olan devletlerin askeri-siyasi gücü ve çıkarlarıdır.
6. Uluslararası politikayı şekillendiren temel aktörler devletlerdir. Uluslararası ya da ulus üstü yapılar etkisizdir.

Bu ilkeler eşliğinde Morgenthau'nun görüşü Thukydides, Machiavelli ve Thomas Hobbes ile birleşmiş şekildedir. Hepsisi realist okula mensuptur. Örneğin Hobbes adına insanın yapısı çıkarıcı ve kötüdür. Doğal hal anarşiktir. Bu siyasal otorite yokluğu herkese karşı savaş durumu -insan insanın kurdu- çıkarıcıdır. Güvensizlik üzerine kurulu

sistemde insanın kendini koruma güdüsü, insanları ortak bir sözleşmeye yani tüm yetkilerini bir egemene devretmeye yöneltilir. Leviathan oluşturulur, devlet ortaya çıkar. Kısacası bu ortaklıkta toplanan düşünceler ile düşünürler Realizmin ana hattını oluşturur.

Prens Üzerine

Prens önce Papa X. Leon'un kardeşi Giuliano de Medici'ye, onun ölümü üzerine Lorenzo de Medici'ye ithaf edilmiştir. Niccolo Machiavelli'den Muhteşem Lorenzo de Medici'ye diye başlar. Machiavelli'nin tekrar yönetimde görev alma isteği fakat Medici ailesinden ve kendine yapılanlardan korkması yönündeki fikrini şu sözleriyle anlayabiliriz;

"Zatı Şahanelerine, size bağlılığımın bir kanıtını sunmayı arzu ettiğimde, elimdeki şeyler arasında, büyük adamların eylemlerine ilişkin bilgiden daha değer verdiğim ya da o denli değerli bulduğum bir şey bulamadım; çağımızda olup bitenler konusunda uzun bir deneyim ve eskiden olanları sürekli okuma yoluyla edindiğim bir bilgi bu: O eylemleri yoğun bir çalışmayla uzun uza düşünüp inceledikten sonra, şimdi küçük bir kitapta derleyerek Zatı Şahanelerine yolluyorum."

Machiavelli anlatmak istediklerine giriş olarak prenslikleri sınıflandırır ve tanımlar. Ona göre kan bağıyla atalardan kalan prenslikler daha sağlam ve köklü iken, kimi zaman silah ve erdemle, kimi zaman şans eseri, bazen de alçak yöntemlerle ele geçirilen yeni prensliklerin muhafaza edilmesi son derece zordur. Bunların yanı sıra karma prensler ise yeni kurulmuş bir prensliğin kan ve soya bağlı bir prensliği ele geçirmesi ile oluşur. Buradaki yapıcı unsur elden giden prensliğin iktidar süresidir. İndirilen bir prensin iktidardaki süresi ne kadar uzunsa halk tekrar ona geri dönme isteği o kadar fazladır.

Ordu kısmına gelirsek, paralı ordulara sahip devlet güvensizken, karma ordular sadece paralı veya sadece yardımcı ordulara

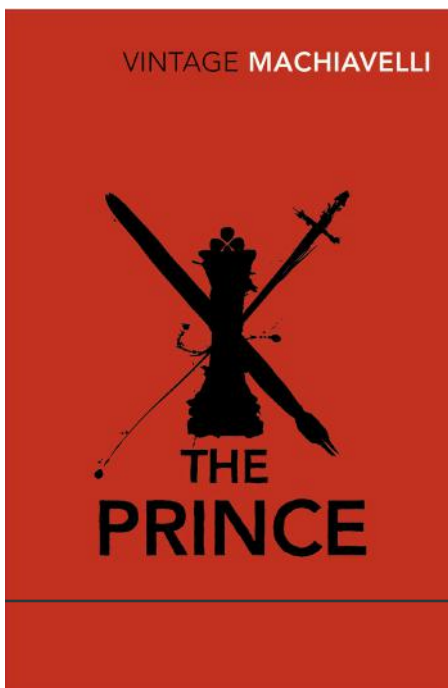
nazaran daha güvenlidir. Buradaki yardımcı ordu tanımı başka bir erkin destek amacıyla gönderdiği kuvvettir. Machiavelli'nin ordu tanımında en güvenilir has ordudur. Has ordular yurttaşlardan ya da güvenilir adamlardan oluşur. Yine Realist düşünceden yola çıkarsak devletin asıl amacı bekadır. Buna paralel olarak güç ve çıkar maksimizasyonu hedefidir, bunun yolu da askeri güçten geçer. Her prensin önceliğini has orduya sahip olmak olmalıdır. Bahsettiğimiz gibi prensin tek ve asıl amacı devleti ile iktidarının devamlılığıdır. Barış zamanlarında bile talim yapmalı askeri gücünü kaybetmemelidir. Machiavelli'ye göre büyümenin yolu askeri açıdan ustalaşmaya dayanırken devlet kaybı da bu sanatı küçümsemekle kaçınılmazdır.

Prens bir konu üzerindeki davranışlarına gelindiğinde daima ahlaklı olamayacağı su götürmez gerçektir. Prens bazı zamanlarda halkı adına ve iktidarını korumak için erdemli davranmayabilir, ahlak dışı tutumları olabilir. Prens yeri geldiğinde gaddarca davranabilir. Yine buradaki yapı taşı aşırıya kaçmamaktır. Bir iktidar halkın desteğiyle ayakta kalabilir. Zalimlik tabii ki iktidarı pekiştirir, iktidara hissedilen korku onun için kusursuz silahtır fakat halkta bunalımlara yol açabilir.

Machiavelli bunların yanı sıra prensin erdemini -onun döneminde erdem, ahlak, din birbirini tamamlayan kavramlardı- önemser, öyle olmasa bile erdemli -ahlaklı ve dindar da görünebilir- görünmesini diler. Karşımıza çıkan ikilem Machiavelli'nin bu erdem isteğiyle amaç aracı aklar düşüncesidir. Çünkü çoğu zaman amaç için kötü davranışa gerek duyulursa erdem arka plana atılır. Ona göre devlete zarar vereceğini bile bile erdemli huylardan vazgeçmemek kusurdur.

İktidarı etkileyen bir diğer unsur talihtir. Rastlantı veya şansla iktidara ulaşılabilir ancak akıl ve beceriyle kalıcı olunur. Tam tersi de mevcuttur. Akıllı prens işlerin yolunda gittiği dönemde tüm kaynakları tam kullanandır. Machiavelli talihe inanmakla beraber güvenilmez olarak tanımlar.

Son olarak Machiavelli'nin baş ideali İtalyan Birliği'dir. Onun döneminde kent devletleri şeklinde yapılan ve sürekli savaş halinde olan İtalya toprakları vardır. Zaten Machiavelli doğmadan önce 1455 senesinde sürekli savaş halindeki o topraklarda kaçınılmaz olarak ilk defa Milano Dükü tarafından Cenova'da sürekli elçilik kuruldu. İtalya'nın bulunduğu jeopolitik konum dışarı için İtalyan Kent Devletleri'ni açık hedef haline getirdi. Fransa tehdidi ile Papalık karmaşası sürekli iktidar değişikliklerine yol açtı. Bu sebeplerle Machiavelli eserinin son kısmında İtalya'yı barbarların elinden kurtarma amaçlı çağrı yaptı.

Gündemi takip etme fırsatı bulduysanız eğer denk gelmiş olmalısınız. Bu hafta ülkemiz, Yunanistan Başbakanı Alexis Çipras'ı ağırladı. Cumhurbaşkanı ile görüşme gerçekleştikten sonra ikili kamera karşısında görüşmeyi değerlendirdi. Aslında kimse ağızlarından çıkan cümlelere yabancı sayılmaz desek yanılmış olmayız. Ama bir cümle var ki, her görüşmede söylenmesine rağmen bir türlü iki taraf içinde pek inandırıcı hale gelemiyor. Cümleyi kuran Cumhurbaşkanı Erdoğan'dı. Şöyle söyledi: "Her türlü meselenin diyalog yoluyla çözüleceğine inanıyorum."

Dışarıdan baktığınız zaman müthiş bir temenni ve olması gereken bir çözüm yolu gibi görünse de, iki ülkenin diyalogla olayları çözme mazereti biraz farklı, aslında bu durum çoğu zaman Yunan tarafı için geçerli. Şimdi gelin geçmişte iki ülke arasında yaşanan sorunların nasıl bir yöntemle çözüldüğüne beraber bakalım.

Öncelikle Yunanistan ile olan geçmişteki, diyalog ile çözülebilecek bazı sorunlarımızı bir hatırlayalım:

1. Azınlıklarla İlgili Olan Sorunlar
2. Kıbrıs Sorunu
3. Ege Denizine İlişkin Sorunlar

1- Azınlıklarla İlgili Olan Sorunlar

Aslına bakacak olursanız azınlık sorununun geçmişi Yunanlıların bağımsız oldukları güne kadar götürülebiliriz. Ancak biz meseleyi biraz daha ilerden ele alalım. 1960 sonrasında, Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilerin Kıbrıs sorunundan dolayı dalgalanma göstermiş olması, azınlıklar konusunda da benzer yansımalar yapmıştır. 1967 yılında,

askeri cuntanın Yunanistan'da işbaşına gelmesiyle birlikte, azınlıklar üzerinde yeniden sistematik baskılar görülmeye başlanmıştır. Gerçi, 1968 yılında iki ülke arasında bir Kültür Protokolü imzalanmıştır, ancak kısa süre sonra, bu protokol de fiilen uygulanmamaya başlanmıştır.

1974 yılında, Türkiye'nin Kıbrıs'a askeri müdahale de bulunarak Kıbrıs Türk toplumuna yöneltilen kitlesel yok etme girişimlerini engellemesinden sonra ise, özellikle Batı Trakya Türkleri üzerinde oldukça yoğun baskı yaşanmaya başlanmıştır. İki ülke arasında bir savaş olasılığını arttıran olayların yaşanmakta oluşu, Yunanistan'ın Kıbrıs Rumlarına destek verme olanağı bulamaması ve ulusçu duyguların incinmiş olması Batı Trakya Türk/Müslüman topluluğuna yönelik politikaların sertleşmesine yol açarken, Yunan kamuoyu da azınlıkları ulusal bütünlükleri açısından tehlike olarak görmeye başlamıştır.

1974 yılı, aslında Türk - Yunan ilişkilerinde bir dönüm noktası olarak karşımıza çıkmaktadır; bu tarihten itibaren, daha önce gündemde olmayan sorunlar bir anda uzlaşmazlığı arttıran konular olarak ilişkilere konu edilmiştir. Azınlıklar konusundaki Yunan yaklaşımları açısından ise, daha önce idari makamlar tarafından bürokratik yöntemler kullanılarak azınlık haklarına getirilen kısıtlamalar, bu tarihten sonra artık, açıktan açığa, bir yönetsel politikaya dönüşmüştür. Böylece, Türkiye'deki İstanbul Rum topluluğunun azalmış olmasını ve dolayısıyla, iki ülke arasında azınlıklar konusunda karşılıklı ilkesinin uygulanamaz hale geldiğini ileri süren Yunanistan ile Türkiye arasında azınlıklara yönelik politikalar konusunda kimi zaman sert tartışmaların ve uygulamaların

yaşandığı bir sürece girilmiştir.

Bununla birlikte Patrikhane'nin İstanbul'daki varlığının korunmasına ilişkin tartışmalar sürmektedir.

1980'li yıllara gelindiğinde, iki ülke arasındaki iletişimsizlik ve uzlaşmazlıkların derinleştiği koşullar içerisinde azınlıklar konusu daha belirgin bir görünüm sergilemeye başlarken, içerik açısından da farklılaşma gözlenmiştir; Türkiye'deki azınlıklar açısından bu durum, daha çok İstanbul Rum azınlığının sahip olduğu taşınmaz mal varlığının korunması, Vakıflar ve Patrikhane statüsü konularında ön plana çıkarken, Yunanistan açısından ise, durum daha çok, Batı Trakya Türk/Müslüman azınlığın anlaşmalardan ve Yunan yasalarından kaynaklanan haklardan yararlandırılmayarak göçe zorlanmaları, bu yolla Batı Trakya'nın Türk/Müslüman kimliğini ortadan kaldırmak ve Türkiye'de Rum azınlığının kültürel/dinsel varlığı açısından oldukça önem verilen Patrikhane'nin statüsünün korunması konularında belirlemeye başlamıştır.

1988 yılında, Yunan Yüksek Mahkemesi'nin, Trakya İstinaf Mahkemesi tarafından Batı Trakya Türk Topulukları Birliği hakkında alınıp olduğu bir kararı onaylamasıyla bu birlik kapatılmıştır. Mahkeme, vermiş olduğu kararda "Türk" sözcüğünün Türkiye yurttaşlarını çağırıldığını, Yunan yurttaşlarını tanımlamakta kullanılmayacağını belirttiikten sonra, "Yunan Müslümanlarını tanımlarken "Türk" sözcüğünü kullanmanın kamu düzeni açısından tehlikeli bir davranış olacağını hükme bağlamıştır.

1988 yılından bugüne kadar da zaman zaman bu konuda karşı karşıya geldik, fakat meseleyi, önce kendi yöntemleri

ile çözmeye çalışan Yunanlıların istediği neticeyi alamadıkdan sonra akıllarına diyalog yolunu getirmesi gibi durum ortaya çıkmaya başladı. Bu durumu diğer başlıklar altında da göreceğiz.

2- Kıbrıs Sorunu

Kıbrıs Sorununa nereden bakarsak bakalım, olaylara ülkemizin verdiği reaksiyonların neredeyse tamamına yakını Yunan tarafının izlediği politikalar sonucu olmuş olup, burada da diyalog konusu ne yazık ki Yunanistan'ın istediğini elde edemedikten sonra aklına gelmiş gibi görünen, zorunluluklar zincirinin bir ürünüdür.

1954-55 yılları arasında Yunanistan'ın Kıbrıs üzerindeki istemleri resmîyet kazandıktan ve İngiltere'nin de ada üzerindeki egemenliğinden vazgeçebileceği olasılığı arttıkça Türkiye, sorunla ilgilenmeye başlamıştır. Bu ilgilenme, biraz da Kıbrıs Türk toplumunun baskıları ve konunun, ulusal basın ve kamuoyu tarafından ilgi ile karşılanmış olmasından kaynaklanmıştır. Türkiye giderek adanın gelecekteki statüsünün tartışılmaya başlanması ile birlikte, Lozan Antlaşması'nın 16. maddesine dayanarak, gelecekteki statüsünün belirlenmesinde bir taraf olarak kabul edilmesi gerektiğini ortaya atmıştır.

1954 yılında Yunanistan'ın sorunu Birleşmiş Milletlere getirme çabaları yoğunluk kazanmaya başladığında, Türkiye de sorunla resmen ilgilenmek gerektiğini duymaya başlamıştır. Türkiye'nin Atina Büyükelçisi Yunan Hükümeti'ne, Türkiye'nin adadaki statüsünün korunmasından yana olduğunu, eğer adanın geleceğine ilişkin herhangi bir çaba göstereceklerse bu konuda Türkiye'nin de bir taraf olarak görülmesi gerektiğini ve sorunu Birleşmiş Milletlere götürmenin Türk-Yunan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyeceğine inandığını iletmiştir.

1959 yılında ise, uluslararası sistemdeki bölgesel olayların müttefikler arasındaki işbirliği ve dayanışma çabalarını gerektirmesi, ABD ve NATO'nun baskılarıyla; Türkiye ve Yunanistan ikili müzakerelere girişmişler ve iki devletin başbakanları arasında 5-11 Şubat 1959'da Zürih'te yapılan görüşmelerde bağımsız bir 'Kıbrıs Cumhuriyeti' kurulmasına karar verilerek, bu bağımsız devlet içinde 'Kıbrıs Türk Toplumunun' hürriyet ve yaşama haklarını garanti altına alan anayasa esasları ile diğer ilgili anlaşmalar tespit edilmiştir. Bu

anlaşmalar, 19 Şubat 1959'da Londra'da, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile Kıbrıs Türk ve Rum toplumlari temsilcileri tarafından imza edilmiştir.

1960 yılında, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasından kısa bir süre sonra, adada Rum toplumunun Türk toplumu üzerinde oluşturmaya başladığı baskılar ve anayasal haklardan yararlandırmama girişimleri, toplumlar arasında yeni gerginliklerin yaşanmasına neden olmuştur. 1963 ve 1964 yıllarında ise, adadaki toplumlar arası çatışmalar hızlanmış ve giderek Türk azınlığın yok edilmesi çabalarına dönüşmüştür. Türk toplumuna yönelik saldırıların artması ve anayasal düzenin getirmiş olduğu hakların uygulanmaması, Türkiye'nin tepkisine neden olmuştur.

1964 yılı, bu bağlamda hem Türk-Yunan ilişkilerinde getirmiş olduğu değişiklikler, hem de Türk dış politikasında yaratmış olduğu etkiler bakımından oldukça önemli bir yıl olmuştur. 1963 ve 1964 yıllarında, Kıbrıs Türk toplumu üzerinde yoğunlaşan baskılar ve saldırılar, Türkiye'yi garantörlük sıfatını kullanarak Kıbrıs Türklerine yapılan saldırıları durdurmak için girişimlerde bulunmaya zorlamıştır.

1960'ların sonlarına doğru Kıbrıs Rum Yönetimi, giderek Yunanistan'dan bağımsız bir politika izlemeye başlamıştır. Yunanistan'da askeri yönetimin iç ve dış politikada izlemekte olduğu çizginin hem ulusal hem de uluslararası alanda tepki görmeye başlaması ve halktan kopuk bir yönetimin baskı ile iktidarda kalması, Kıbrıs Rum yönetiminin Yunanistan'la ilişkilerini yeni düzeye oturtmasında etkili olmuştur. Makarios yönetimi giderek daha çok Kıbrıs'ın bağımsızlığı fikrine ağırlık vermeye başlamış ve Bağılantısız ülkelerle kurmuş olduğu ilişkilerini artırmaya başlamıştır.

1974 yılına kadar devam eden gelişmeler, 1974 Haziran ayında ortaya çıkan yeni olaylarla, bir anda, Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkileri yeniden savaş ortamına sürüklemiştir. 1974 Haziranında Yunanistan'daki askeri cuntanın desteği ile harekete geçen EOKA örgütü ve Kıbrıs Rum Ulusal Muhafız Gücü içerisindeki Yunan subayları, Makarios yönetimine karşı gerçekleştirmiş oldukları bir darbe ile iktidara Nikos Sampson'u getirmişler ve Enosis'i gerçekleştirme çabaları için gereken ilk adım atılmıştır.

Kıbrıs'ta, Yunanistan'ın desteği ile gerçekleştirilen bu darbe, Türkiye'nin tepkisini çekmiş ve Türkiye, anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirerek, adadaki Türk toplumunun saldırılardan korunması ve Enosis'in gerçekleşmesini önlemek için garantör devletlerle yapmış olduğu bir dizi görüşmeden sonra, 20 Temmuz 1974'de Kıbrıs'a askeri müdahalede bulunmak gerektiğini duymuştur.

3- Ege Denizine İlişkin Sorunlar

Aslında bu konuda diğerlerinden süreç olarak pek ayrılmıyor. Oldubittiyle başlayan, ama başarısızlığa uğrayınca diplomasi ve diyaloga yanaşamaya çalışan bir Yunanistan karşımıza çıkıyor. Şöyle bu sorunun alt başlıklarına bir değinelim.

İlk büyük problem olan Karasuları problemi ele alıcak olursak eğer, Lozan Antlaşmasında Ege'deki karasuları sınırı 3 mil ilan edilmiştir. 17 Eylül 1936 tarihinde Yunanistan bu sınırı 6 mile kadar çıkarmış ancak ikili ilişkilerde olan iyi durum ve ikinci bir dünya savaşının ufukta görünmeye başlaması nedeniyle Türkiye buna ses çıkarmamıştır. Böylece Yunanistan'ın Ege'deki payı %35'e çıkmıştır. 6 mil kuralını 1964 uygulamaya başlayan Türkiye bu oranı %8,8'e çıkarmıştır.

Οι άντρες που έφτασαν με το αίμα τους το έτος της Ε.Ο.Κ.Α. ζήτησαν να εγείρονται απέναντι στους κρυφούς τους και παρανομαστικούς σκοπούς της πλατειακής λαοκρατίας. Είναι τα στοιχεία που είναι ένας άγιος του άγιστου ασκήτη της ερήμης του 20ου αιώνα.

1973 yılı sonlarında Türkiye'nin Ege Denizi kıta sahanlığında TPAO'ya petrol arama ruhsatları vermesinden sonra, Türk - Yunan ikili ilişkilerinde karasuları ve kıta sahanlığı konusunda yoğun tartışmalar yaşanmıştır. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ile birlikte, her iki ülke açısından da karasuları konusu, ulusal güvenlik kaygıları çerçevesinde de ele alınmaya başlanmıştır. Uluslararası Deniz Hukuku Konferansları çerçevesinde karasularının 12 mile kadar genişletilebilmesi konusunda genel bir yaklaşımın belirlenmesi koşut olarak, Yunanistan, Ege Denizi'ndeki ulusal karasuları sınırını 6 milden 12 mile çıkaracağı yolunda açıklamalarda bulunmaya başlamıştır. Ancak Türkiye, Yunanistan'ın bu açıklamalarına oldukça sert tepki göstererek, bu yönde alınacak bir kararın savaş nedeni sayılacağını belirtmiştir.

1982 BM III. Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin hazırlanması ile Türkiye ve Yunanistan arasında Ege Denizi karasuları ve kıta sahanlığı sorunu yeniden gündeme gelmiş ve Yunanistan, bu sözleşmeye dayanarak, ulusal karasuları sınırını 12 mil olarak belirleme hakkına sahip olduğunu ve bu hakkı zamanı geldiğinde kullanacağını açıklamıştır. Yunanistan'a göre, 12 millik karasuları sınırı, artık bütün devletler tarafından benimsenen bir teamül, devletler genel hukuku kuralı durumundadır. Yunanistan, BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 3. maddesine göre kendi ulusal karasuları sınırını 12 mil olarak belirleme hakkına sahiptir. Bu arada, Ege Denizi'ndeki adalar Yunanistan'ın egemenliğinin ve ülkesel bütünüün ayrılmaz bir parçası olduğundan, bu adalar da 12 millik karasuları sınırına sahiptir.

Ege Denizi'nde ulusal karasuları sınırının 12 mile genişletilmesi durumunda, bu denize kıyıda ülkelerden biri olan Türkiye'nin zararlı çıkacağı kesindir. Gerçekten de, Yunanistan'ın Ege Denizi'nde karasuları sınırını 12 mile genişletme kararının gerçekleşmesi durumunda bu denizde ulusal karasuları oldukça dengesiz bir paylaşım ortaya çıkaracaktır; Yunan karasuları % 60,33, Türk karasuları ise, yaklaşık % 9. Bu dağılım içerisinde Ege'de uluslararası antlaşmalarla Yunanistan'a devredilmemiş ada, adacık ve kayalıkların karasuları % 10,65, uluslararası sular veya açık deniz olarak kalan bölgenin oranı ise % 20,02'dir.

Ege Denizi'nde karasuları sınırının 12 mile genişletilmesi durumunda bu bölgede devletlerin egemenlik hakları açısından da kimi değişiklikler yaşanacaktır;

Türkiye açısından ulusal kıta sahanlığı olarak kabul edilen bölgeler Yunan karasuları içerisinde kalacak ve Türkiye bu bölgelerde hak iddia edemeyecektir; Karasularının 12 mil olarak belirlenmesi durumunda Ege Denizi'nin ulusal hava sahası da buna bağlı olarak genişleyeceğinden Türkiye'nin Ege üzerindeki askeri uçuşları ve tatbikatları

(hava-deniz) gerçekleştiremeyecektir, Ulusal karasularının 12 mil olarak saptanmasıyla Türkiye, Ege Denizi balıkçılığında ekonomik, ticari kayıplara uğrayacaktır.

Bu denli zarara uğrayacağımızın açık ve net olduğu bir durumda Yunanistan'ın diyalog yoluyla yine aynı istekleri masaya yatıracağı aşikârdır. Bu olayın bir diğer alt başlığı ise Kıta Sahanlığı olayıdır.

Kıta Sahanlığı

Kıta Sahanlığı, kara sularının bitiş noktasından başlayan deniz altındaki devamını ifade eder. Kıyıya sahip her devlet kıta sahanlığına da sahiptir. Ancak kıta sahanlığına sahip ülkenin sadece bu bölgedeki canlı-cansız doğal kaynakları arama ve işletmede egemen yetkileri vardır; su alanı ve hava sahası uluslararası statüsünü korur.

1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin (BMDHS) 76. Maddesine göre, her devlet en az 200 deniz mili mesafeye kadar kıta sahanlığına sahip olabilir. Eğer kıta sahanlığı 200 mil mesafeyi aşıyorsa, kıyı devleti doğal uzantı gereği bu sahanlığın sona erdiği yere kadar kıta sahanlığını uzatabilir. Ancak hiçbir zaman 350 mili ya da 2500 metre derinlikten itibaren 100 mili aşamaz. Aynı sözleşmenin 121. maddesine göre adaların da kıta sahanlıkları vardır.

Ama insan yerleşiminin olmadığı veya kendine ait bir ekonomik yaşamı olmayan kayalıkların özel ekonomik bölgesi ya da kıta sahanlığı yoktur. Bitişik ya da karşılıklı kıyı sahibi olan devletlerin ise kıta sahanlığını anlaşarak sınırlandırmaları gerekmektedir.

Yunanistan 1961'den itibaren şirketlere Ege Denizi'nin kuzey ve batı kıyılarında petrol arama ruhsatı vermeye başladı. 1970 başlarında arama ruhsat alanını Doğu Ege'yi kapsayacak şekilde genişletti. Böylece Yunanistan Ege Denizi'nde Türkiye ile deniz sınırlarını kendisine göre belirlemeye çalışması iki ülke arasında anlaşmazlığa sebep oldu.

Yunanistan'ın Ege Denizindeki bu faaliyetleri üzerine Türkiye de 1973'te Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına Ege'nin açık deniz sularında ve kendi kıta sahanlığında petrol arama ruhsatı verdi. Yunanistan'ın bu duruma itirazı iki ülke arasında "Kıta Sahanlığı Sorunu"nu ortaya çıkardı. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nın gerçekleştirilmesi iki ülke ilişkilerini daha da gerginleştirdi.

1975'te yapılan ikili görüşmelerde anlaşmazlığının Uluslararası Adalet Divanında görüşülmesi konusunda prensip anlaşmasına varıldı. Ancak iki ülke hukukçularının yaptığı toplantıdan sonuç alınamadı.

1976'da Türkiye'nin Sismik-I adlı araştırma gemisi ile Ege Denizi'nde bir araştırma

yapması üzerine Yunanistan BM Güvenlik Konseyi ve Lahey Uluslararası Adalet Divanı'na başvurdu. BM Güvenlik Konseyi sorunun ikili müzakereler yoluyla çözümlenmesi kararı aldı. Uluslararası Adalet Divanı ise Yunanistan'ın Ege'nin uluslararası sularında Türkiye'nin petrol arama girişimlerinin durdurulması isteğini reddetti.

BM Güvenlik Konseyi'nin ve Uluslararası Adalet Divanı kararlarından sonra iki ülke temsilcileri Bern'de bir araya geldi. Görüşmeler sonunda imzalanan "Bern Deklarasyonu" ile taraflar Ege Denizi'nde kıta sahanlığı ile ilgili hiçbir faaliyette bulunmayacağı kabul etti.

Kıta Sahanlığı uyuşmazlığında dikkat edecek olursanız Yunanistan burada diyalog yoluyla bir uzlaşmaya gitmeyi değil de, kendi elde edeceği avantajları Türkiye'nin hukukunu yok sayıp, uluslararası kamuoyu üzerinden bize kabul ettirmek gibi bir anlayış benimsiyor.

Ege Hava Sahası Sorunu (FIR HATTI)

Türkiye, Yunanistan'ın 1931'e kadar 3 mil olan hava kontrol sahasını 10 mile çıkarmasına iki ülke arasındaki iyi ilişkilerden dolayı tepki göstermedi. Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO)'nün 1952'deki bölge toplantısında, Türkiye Ege kara suları sınırını FIR hattı olarak kabul etmesi, Ege Denizi üzerindeki hava sahasının kontrolünü büyük ölçüde Yunanistan'a bıraktı.

1974'e kadar bir problem oluşturmayan FIR hattı, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Türkiye'nin güvenliğini tehdit etti. Türkiye 6 Ağustos'ta yayınladığı NOTAM (Notice to Airmen: Havacıların İhtar Bildirimi) ile yeni bir FIR hattı oluşturdu. Bu hatta göre; Türkiye yönünde uçuş yapan her uçak Türk kıyılarına 50 mil kala durumunu ve uçuş planını Türk yetkililerine bildirecekti.

Yunanistan ise Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan sonra, 16 Ağustos'ta Ege Denizi'nin tümünü "tehlikeli bölge" ilan ederek ve bölgede FIR hizmetlerini durdurarak Ege semalarını uluslararası hava trafiğine, dolayısıyla da Türk sivil ve askerî uçaklarına kapattı. Türkiye'nin Ege'deki haklarını zedeleyen bu durum, özellikle sivil havacılık yönünden çeşitli zorluklarla karşılaşılmasına ve iki ülke arasında da yeni bir sorunun ortaya çıkmasına yol açtı.

Ege Adalarının Silahlandırılması

Ege Adaları'nın silahlandırılması, 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması ve 1947 yılında imzalanan Paris Antlaşması gereğince Yunanistan tarafından Limni, Semadirek ve Doğu Ege Adaları (Midilli, Sakız, Sisam, Nikarya) ile On İki Ada'da (Stompalya, Rodos, Kalki, Skarpanto, Kasas, Piskopis, Misiros, Kalimnos, Leros, Patmos, Lipsos, Sömbeki, İstanköy ve bağlantısı olan adalar ile Meis Adası) Kolluk Kuvvetleri dışında silahlı kuvvet bulundurulmaması ve tahkimat yapılmaması hükme bağlandı.

1960 sonrasında Ege Denizi üzerindeki adalarda taraflar arasında egemenlik, denetim ve güvenliği sağlamaya yönelik anlaşmazlık başladı. Yunanistan, askerî amaçlarla da kullanılabilir havalimanı ve diğer tesislerin ilkini 1952'de Leros adasında kurdu. Türkiye de buna karşı tepki olarak Kıbrıs Harekâtı'ndan sonra karargâhı İzmir olmak üzere Ege Ordusu'nu kurdu. Karşılıklı hamlelerden sonra silahlandırma hız kazandı.

Uluslararası antlaşmalar, bu adaları üç kategoriye ayırmaktadır:

1. Yunan adaları Limni ve Semadirek ile Türk adaları Gökçeada ve Bozcaada. Bu "Boğaz önü" adaları Boğazlarla birlikte, Boğazlar Rejimine ilişkin Lozan Antlaşması'nın 4. maddesiyle askerden arındırıldı.
2. Limni, Sakız, Sisam ve İkyaria adlı Yunan adaları. Bunlar Lozan Antlaşması'nın 13. maddesi gereğince ülkelerinde ancak polis ve Jandarma kuvveti bulunabilecek, deniz üssü ve istihkâm kurmanın yasak olduğu adalardır.
3. On İki Adalar, Paris Antlaşması ile İtalya'dan alınıp Yunanistan'a verildi. Antlaşmanın 14. maddesine göre

bu adaların üzerinde ancak asayiş sağlayacak kadar kuvvet bulundurulabilir.

Yunanistan'a göre, antlaşmalar yapıldığı sıradaki koşullar köklü biçimde değişmiştir, dolayısıyla adalar üzerindeki sınırlama ortadan kalkmıştır. (Ayrıca Boğazları silahtan arındıran Boğazlar rejimini düzenleyen Lozan Sözleşmesi'nin yerine 1936 Montreux Antlaşması geçmiş ve Boğazlar tekrar silahlandırılmıştır. 1923 Lozan Boğazlar Sözleşmesi tamamen sona ermiştir. Boğazlar tekrar silahlandırıldığı için, bu sistemin bir parçası olan adalar da silahlandırılabilir.

Türkiye'ye göre ise Montreux'den Boğaz-önü adalarının silahlandırılabilmesi şeklinde bir anlam çıkarılmayacağı, çıkarılsa bile, Lozan Antlaşması'nın 12. maddesi vardır. Bu madde, anılan adaların 1914'te silahsızlandırıldığını doğrulamaktadır. Yunanistan, ayrıca, Türkiye'nin 1947 Paris Antlaşması'na taraf olmadığını, bu nedenle de hak ve yükümlülükler doğurmadığını iddia etmektedir. Türkiye ise, her ne kadar taraf olmasa da, Paris Antlaşması'nın bir "objektif statü" yarattığını, bu nedenle de kendisini ilgilendirdiğini belirtmektedir.

1996 Kardak Bunalımı

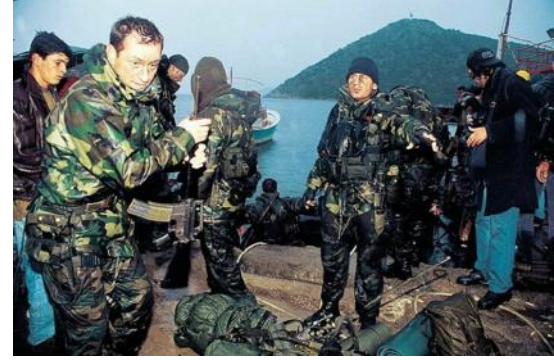
1996 yılında meydana gelen Kardak Kayalıklarına ilişkin bunalım Ege Denizi'nde iki ülkeyi doğrudan bir sıcak çatışmaya sürükleyebilecek bir nitelik taşımıştır. Ege Denizi'nde kıyıda iki ülke arasında deniz sınırlarını saptayan ve haritalandıran herhangi bir antlaşmanın bulunmaması, Ege Denizi'ndeki ada, adacık ve kayalıkların dağılımı ve egemenlikleri göz önüne alındığında, bu türden gerginliklere yol açabilecek uygun zemin yaratmaktadır.

1996 yılında Kardak kayalıklarına ilişkin bunalım sırasında iki ülke arasında diplomatik görüş alış veriş süreci egemenlik iddialarının fiili olarak sergilenmesi, konunun bir anda iki ülke medyası, kamuoyu ve siyaseti arasında "ulusal dava" olarak algılanmasına yol açmıştır. Bu süreci başlatan ise, Yunanistan'a ait Kalimnos Adası belediye başkanının yanında adanın papazı, aileleri ve Antenna adlı Yunan televizyon kanalı çekim ekibini alarak 26 Ocak 1996 tarihinde Kardak Kaya-

lıklarına çıkararak şenlik havasında kayalıklara Yunan bayrağını dikmesi olmuştur.

Bayrak dikme girişiminin televizyonda yayınlanmasının ardından, ertesi gün Türk medyası konuya ilgi göstermiş ve Hürriyet Gazetesi'nin iki muhabiri helikopter ile Kardak Kayalıkları'na giderek Yunanlıların dikmiş oldukları bayrağı indirmiş, yerine Türk bayrağını dikmiştir.

28 Ocak 1996 tarihinde Yunanistan'da hükümet baskılara dayanamayarak Kardak Kayalıkları'na askerî bir birliği göndererek Türk bayrağını indirtmiş ve ağır silahlarla takviye edilen birlik kayalıklardan büyük olanına konuşlanmıştır. Aynı gün Atina'daki Türk Büyükelçisi Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'na çağrılarak kayalıkların Yunanistan'a ait olduğu ve yaklaşanlara ateşle karşılık verileceği uyarısında bulunmuştur. (Görüyorsunuz değil mi nasılda diyalogla çözüm yoluna niyetliler.)

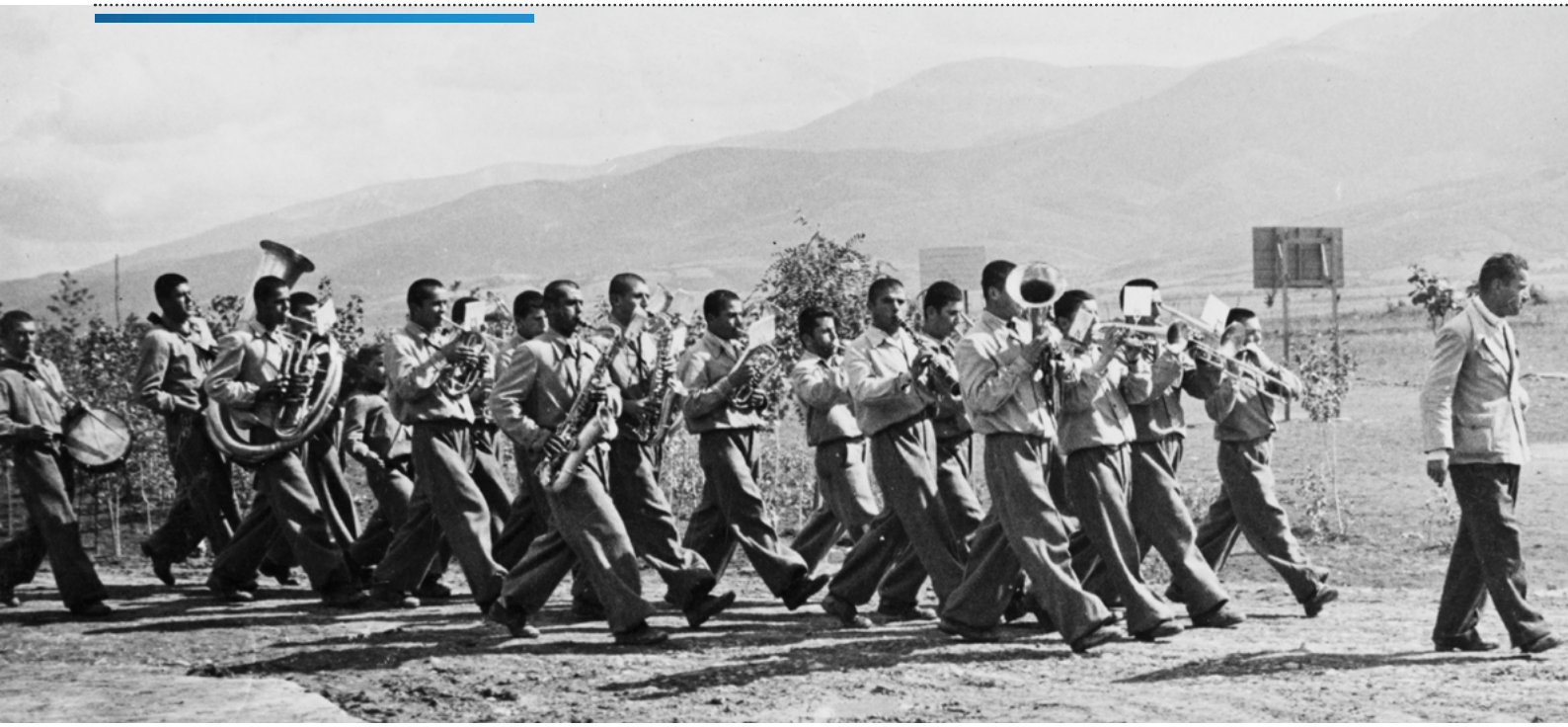
Bu durum Türkiye'de tepkinin hangi düzeyde ve nasıl gösterileceği tartışmalarını başlatırken siyasetin ve askerî kadronun üzerinde tartıştığı nokta, Yunan askerî varlığının ve bayrağının kayalıklardan uzaklaştırılması olmuştur. Gösterilecek tepkinin iki ülke arasında silahlı bir çatışmaya dönüşmemesi için duyarlılıkla hareket etmek ve çok yönlü düşünmek gerekmiştir. Sonuçta, İnal Batı'nın önerisi dikkate alınarak Kardak Kayalıkları'ndan üzerinde Yunan bayrağı dikilmiş olmakla birlikte asker bulunmayan küçük olanına Türk komandolarının çıkmasına karar verilmiş ve bu plan 31 Ocak 1996 tarihinde başarıyla uygulanarak Türk SAT komandoları ikinci kayalığa çıkmışlardır.

Türkiye'nin bu müdahalesi, esasta iki ülkenin soruna ilişkin inisiyatifinin eşitlenmesi anlamını taşımakla birlikte, beraberinde sıcak bir çatışma riskini ve sorumluluğunu da taşımaktadır. Nitekim, kriz sırasında devreye giren ABD, iki ülke arasında yürütmüş olduğu diplomatik arabuluculuk ile sorunun yumuşatılmasını, en azından, mevcut durum öncesi duruma dönülmesini sağlamaya çalışmış ve bu çabaları başarılı olmuştur. 31 Ocak 1996 tarihinde her iki ülke silahlı güçleri aynı anda Kardak kayalıklarından çekilerek statüko öncesi duruma dönmüştür. Statüko öncesi duruma dönüşü sağlayan girişimlerde Türkiye'nin Kardak Kayalıklarından küçük olanına asker çıkarması ve "Türk askerlerine herhangi bir saldırıda bulunulmadığı takdirde Yunan birliklerine ateş açılmaması talimatı verdiği ve Yunanistan'ın bayraklarını, askerlerini ve deniz ve hava kuvvetlerini kayalıklardan çekmesi durumunda Türkiye'nin de çekileceğini" açıklamış olmasının yanı sıra, ABD'nin "ilk kurşunu atanın karşısında ABD'yi bulacağı"-ni açıklamış olması da etkili olmuştur.

Sonuç olarak konuşacak olursak eğer, Yunanistan bağımsız olduğu günden bugüne kadar çoğu olayda, kendi göbek bağıni kesmeyi becerememiş sürekli dönem süper güçleri tarafından kollanmak durumunda kalmıştır. Ülkemiz yöneticileri tarafından iki ülke arasındaki ilişkilerin diyalog ve uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde çözülmek istenmesi, savaş gerektirecek hallerden kaçınması, hiç kimsenin itiraz etmeyeceği bir durumdur.

Ancak diyalog yolunu izleyeceğimiz ülkenin mazisi unutulmamalıdır. Çok değil daha iki sene önce, uluslararası antlaşmaların bize verdiği adalarımıza çıktıkları unutulmaya yüz tutmuş bir hadise midir? Kıbrıs olaylarında yaptığımız müdahaleyi hale sindirmek zorluk çeken komşumuz, adalarımızı işgal ederken, bizle iletişime mi geçmiştir? Peki, biz bu adaları Yunanistan'dan tatlı dil güler yüz ile alabilecek miyiz tartışılır. Bu konuda yürütülecek politika büyük önem taşımaktadır.

Zira Yunanistan ile yaşadığımız sorunların diyalog ile çözülebileceği, politikacıların yalan söylememe olasılığına eşittir.

Ya Batılı laik sistem ya şeri hukuk. Mustafa Kemal ve düşün arkadaşları Batılı ve laik sistemi benimsediler. 1928 yılında anayasadan devletin İslamcı devlet olduğunu belirten madde kaldırıldı, 1930 yılında da okullardan din dersleri. 1939 yılında da köy okullarından din dersleri kaldırıldı. Bunlar ne için yapıldı? Laiklik için yapıldı. Çünkü, dünyada ya olayları teokratik açıdan göreceksiniz, böyle bir eğitim anlayışınız olacak ya da laik anlayışınız olacak. Karma ekonomi gibi hem İslamcı hem laik anlayış olmaz. Ya laiklik ya İslamcılık. Eğitim bu. Mustafa Kemal ve düşün arkadaşları, laisizmi benimsediler.

Köy Enstitüleri olayını bu süreç içinde değerlendirmek gerekir. Köy Enstitüleri 40'lı yılların başında çıktı, 40'lı yılların ortalarına, sonlarına doğru yıkıldı. Niçin? Çünkü Türkiye 40'lı yıllarda da bir yol ayrımındaydı. Dünyada büyük bir savaş yaşanmaktaydı. Nasyonal sosyalist rejimlerle Marksist rejimler ve burjuva demokrasileri arasında, bunların orduları arasında sıcak savaş yaşanıyordu. Türkiye bu sıcak savaşta, bu savaşa katılmama siyaseti gütmekteydi. Ve bir çeşit duyarlı siyasetle iki tarafın gelişimini de izlemekteydi ve bir denge politikası izliyordu.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Köy Enstitülerini destekledi. Köy Enstitüleri fikri bugün önemi daha çok anlaşılan Tonguç Baba'nın çalışmaları, düşünce ve ideolojisiyle ortaya çıkmıştı. Saffet Arıkan'ın bakanlığı döneminde genel müdürlüğe getirilen Hakkı Tonguç, daha sonra Hasan Âli Yücel'le çalıştı.

Hasan Âli Yücel, bugün bakıyoruz, yeniden değerlendiriyoruz, oğlu Can Yücel'in şiirinde yazdığı gibi "Çağın en güzel gözlü maarif müfettişi", gerçekten bu toplumun

özlediği, hümanist ilerici bir aydın.

...

Köy Enstitüleri üretim içinde eğitim, eğitim içinde üretim ilkesini benimsemişti ve köy çocuklarını Atatürk devrimlerinin ve Kemalizm'in toplumsal yapısını kurmakla görevlendirmişlerdi. Ancak şimdi ne oluyor? Aynı köy çocukları kapanan Köy Enstitüleri yerine imam hatip okullarına gidiyorlar. Gidiyorlar da ne oluyor?

1983 rakamlarına göre Diyanet İşleri Başkanlığı'nda 46 bin personel var. Bu 46 bin personelin 23 bini ilkökul mezunu. O zaman bu ilahiyat fakülteleri, İslam enstitüleri ne işe yapıyor? Bu imam hatip okulları ne işe yapıyor? Ne işe mi yapıyor? Bunlar imam hatip olmuyorlar, hukuk fakültelerine gidip yargıç ve savcı oluyorlar. Siyasal bilimler fakültelerine gidip kaymakam oluyorlar. Yapılan bir araştırma, kaymakam yetiştiren bölümlerin öğrencilerinin yüzde 41'inin ilahiyat kökenli olduğunu ortaya koyuyor. Hukuk fakültesinde okuyup da daha önce imam hatip mezunu olanlara burs veriyorlar. Burs verilen öğrenciler de sınavsız yargıç ve savcı oluyorlar. 2000 yılına doğru baktığımızda, vali ilahiyat fakültesi mezunu, emniyet müdürü İslam enstitüsü mezunu, kaymakam imam hatip mezunu olacak.

Yurttaşın oyuyla bu iktidarı değiştirmek ve devleti tepeden tırnağa ilerici düşüncelerle donatmak, ancak o koşulla Köy Enstitüleri de kurulabilir. Bugün çeşitli siyasal rejimler depremler yaşıyor. Bu depremler düşünceleri, inançları yeniden değiştiriyor. Ama biz şu 21. yüzyıla girerken görüyoruz ki, Türkiye'de bugüne kadar sonuç almış

en güçlü örgüt Kuvayı Milliye örgütüdür, Mustafa Kemal ve arkadaşlarıdır. Kuvayı Milliye, toplumun en önemli sivil örgütlenme modelidir. İkinci 40'lı yıllara rastlayan Köy Enstitüleridir. İkisi de sivil toplumun vazgeçilmez kurumlarıdır.

İdeolojide Kuvayı Milliye tam bağımsızlık ilkesi, eğitimde Köy Enstitüleri. İki hedef bu. Bizler genç değiliz o ak saçlı delikanlılar gençtir, hepsini saygıyla selamlıyorum."

Köy Enstitülerinin 50. Yılı Paneli
Uğur Mumcu

Kurtulus kavramı için Atatürk'ün önünde geçen bir olayı, aziz bir hatıra olarak burada anlatmak istiyorum:

Bir gece, Ulu Önder, sofrasındaki arkadaşlardan sormustu:

- "Türk milleti, ne zaman kendini kurtulmuş sayabilir?"

Hazır olanlar, birer birer düşüncelerini cevap olarak kendisine söylüyorlardı. Sonlarda sıra bana gelmişti:

- "Pasam, Türk milleti ne zaman kurtarıcı arama ihtiyacını duymayacak hale gelirse o zaman kurtulmuş olur."

Seklindeki fikrimi özetlemistim. Böyle demistim ama, dedikten sonra da türlü yorumlara alınabilecek böyle bir sözü söylemekten korktum.

Atatürk:

- "Hepiniz, enteresan fikirler söylediniz. Fakat (beni göstererek) bu çocuğun ileri attığı, üstünde bizi derin derin düşündürmeye değer bir fikirdir."

Diyerek hem müsamahasının, hem geniş anlayışının unutulmaz bir yeni delilini vermisti.

Hürriyet Gene Hürriyet, Hasan Ali Yücel, Ankara, 1957, s. 894-895.

1925 yılında Van'ın Erciş ilçesinde ilkokul öğretmeni bir babanın ve ev hanımı bir annenin beş çocuğundan biri olarak doğdu. İlkokulu Bitlis'te, Ortaokulu Muş'ta bitirdi. Liseyi parasız yatılı olarak Erzurum'da tamamladı.

Ailesi onun gelişiminde son derece önemli rol oynadı. Rus zulmünü yaşayan, göçe zorlanan, açlık ve maddi olanaksızlıklar yaşayan aile büyüklerinden I. Dünya Savaşı hikayeleri dinleyerek büyüdü. Tarihe merakını çok küçük yaşta edinmişti. "Tarih dersimin olacağı günden bir gün önce o dersin konusunu ezberlerdim. Çok seviyordum tarihi. Ablam benden üç yaş büyüktü. Bir gün hoca sınıfta bir soru sormuş, kimse cevap verememiş. Hoca bir öğrenciyi yollamış. Git, ikinci sınıftan Şerafettin'i çağır gelsin demiş. Ben gittim, hoca soruyu sordu, anlattım. Sınıfa döndü, bakın görün dedi. Sizden kaç yaş küçük ama nasıl da biliyor dedi"

Lise tarih derslerinde Nene Hatun'la bizzat tanışıp, onu dinleme şansı yakaladı. Bu arada Erzurum'da MEB Yayınevi açıldı. "TTK ve DTCF (Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi) Yayınları satılıyordu. Viyana Kuşatması kitabını aldım, okumaya başladım. DTCF'yi ilk kez orada tanıdım." Bu tanışıklık daha sonralardan uzun yıllar sürecek bir beraberliğin ilk adımıydı.

Tarih'e ilgisine rağmen Şerafettin TURAN mühendis olmak istiyordu. İstanbul Üniversitesi'nin sınavlarına girmek üzere yola çıkacaktı. Ancak babası hastalandı. "Babam hasta, abim asker, annem yalnız, kardeşlerim okuyor... O zamanlarda bursuz okumak da pek mümkün değil," diyerek anlatıyordu o günleri.

17 yaşında, Muş'ta MEB Başkatipliği olarak göreve başladı. İl Millî Eğitim Müdürü kendisine Gazi Eğitim Fakültesi sınavlarına girmesi için cesaret verdi. Yazılı sınavı geçti ve 1944 yılında mülakata girmek için Ankara'ya gitti. Dört kişilik kurul karşısına çıktı, soruları cevapladı. Kurulun iki üyesi DTCF'den gelmişti. Turan'a, "Neden bizim fakülteye başvurmadın ki?" diye sordular. 1944 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'ne kabul edildi. Öğrenciliği

boyunca DTCF'deki tüm etkinliklere Enstitü adına davet edildi ve katılım sağladı. 1946 yılında buradan mezun oldu, aynı enstitüde asistan olarak göreve başladı. Hasan Ali Yücel, Millî Eğitim Bakanlığı görevindeyken çıkan bir yasa ile DTCF'nin üçüncü sınıfından doktora programına katılmaya hak kazandı. Ancak 1946 seçimlerinden sonra Yücel bakanlıktan ayrılınca bu kanun da geçerliliğini yitirdi. Ancak 1948 yılında tekrar bu fakülteye kayıt oldu ve birinci sınıftan başladı.

Aynı yıl (1948), Ankara Etnografya Müzesi'nde görev almak üzere bir kişilik kadro açıldı. Turan'ın asistanlığını yaptığı Şinasi Altındağ onu bu göreve önerdi. "Atatürk'ün naaşı ile ilgilenen özel bir memur olarak başlamıştım. Hayatımın en zevkli ve onurlu görevlerinden biriydi." diye anlattığı asistanlık görevine başladı.

1951'de DTCF'de üçüncü sınıftayken kendisine özel bir hak tanındı. Sadece yabancı diller ile ilgili bölümlerde okuyanların yararlanabildiği bu hakka göre öğrenci üçüncü sınıftaysa, derslerinden tam not almışsa ve tez yazımına hak kazandıysa bitirme sınavına girebiliyordu. Böylece 1951 yılında DTCF'den mezun oldu ve asistanlık sınavına girdi. "Ömrüm hep asistanlık bekleyerek geçti. Babam bile söyleniyordu. Gazi'de asistandın, Etnografya'da asistansın, Fakültede asistan olmak için sınava giriyorsun. Ne zaman bitecek bu asistanlık?" 1952'de Genel Türk Tarihi Kürsüsü'ne asistan olarak atandı. 1954'te Edebiyat Doktoru, 1956'da Üniversite Doçenti, 1964'te Profesör oldu. 1969-1972 yılları arasında DTCF Dekanlığı görevinde bulundu. 1973 yılında Yakınçağ Kürsüsü'ne geçti.

"İdari görevlerimi keşke yapmasaydım. Akademik çalışmalarına daha fazla ağırlık verebilirdim. Ama bir açıdan baktığımda da deneyim kazandım diyorum. Zira Türkiye'nin profilini o görevlerde tanıdım." diyerek tanımladığı bir dizi görevde de bulundu. 1972-1976 yılları arasında Ankara Senatosu'nda Fakülte Temsilcisi görevini yürüttü. 1972-1978 yılları arasında TRT Yönetim Kurulu Üyeliği yaptı. Afet İnan, Ömer Lütfi Barkan gibi isimlerin önerisi ile Türk Tarih Kurumu üyeliğine getirildi. Türk Dil Kurumu üyeliği yaptı. "Osmanlıca denen o yapay dili yalınlaştırmak, bir bilim, kültür, ulusal dil oluşturmak..." düşüncesi her eserine yansıyor. 1977-1983 yılları arasında Türk Dil Kurumu Başkanlığı görevinde bulundu. Türkiye, onun için hassasiyet gösterilmesi gereken bir konuydu. Ona göre "Tarihçi nasıl olmalıdır?" sorusunun en önemli cevaplarından birisi şuydu; "Tarihçi, doğru konuşan, doğru yazan bir kimse olmalıdır. Türkçenin ayrıntılarını iyi bilmelidir. Çünkü kullanılan sözcükler, seçilen sözcük çok önemlidir. Kullandığımız sözcükler anlatmak istediğimiz konuyu olumlu da gösterebilir olumsuz da..."

1978 yılında Prof. Dr. Ahmet Taner

Kışlalı'nın Kültür Bakanlığı süresince Kültür Müsteşarı olarak görev almıştır. Görev doğrudan doğruya Başbakan Bülent Ecevit tarafından teklif edilmiştir. Görev süresini şöyle özetliyor: "Her akşam, eğer bakanın işi yoksa, saat altıda ben, yardımcılarım ve bir de baş danışmanı, beş kişi oturuyorduk. Bugün ne yaptık, programımızda neler var, neler yapabiliriz; bunu her gün gözden geçiriyorduk. Böyle bir uygulamayla 20 ay müsteşarlık görevimi yürüttüm. Ahmet Taner Kışlalı, gerçekten çok iyi, anlayışlı, özgürlükçü, sanatın ve bilimin her alanıyla ilgili bir kişiydi. O dönemde Kültür Bakanlığı için en büyük hedef, hükümetler değişse bile kalıcı bir kültür programı oluşturmaya çalışmak oldu. Bunu hedeflemiş ve bunun için çalışmıştık..."

Tecribeli bir tarihçi olmasının yanı sıra bir kültür adamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin modern ve aydın bir vatandaşı, Atatürk devrimlerine içten inanan bir yurttaş olduğu kadar; Türk ve dünya tarihçiliği içinde mümtaz bir kişiliğe sahip, örnek bir bilim insanıydı.

Akademik kariyerine Osmanlı Tarihi ile başlamış ve bu alanda çok önemli eserler kaleme almıştır. Osmanlı dönemi kaynaklarına son derece hâkim bir araştırmacıdır. Sonradan Genel Türk Tarihi Kürsüsü'nde çalışmalarına devam etmiştir. Bu alanda özellikle Kültür Tarihi konusunda temel çalışmalara imza atmıştır. Batı temelli yabancı dillerden Fransızca ve İtalyanca'ya hakimdir. Özellikle 'Türkiye-İtalya İlişkileri' isimli referans eseri son derece önemlidir. İtalya ile ilgili yaptığı bu çalışmalar nedeniyle İtalya Hükümeti 1970 yılında kendisine Cavalliere (Şövalye) Nişanı vermiştir. 1992'de emekli oluncaya dek Yakınçağ Tarihi Kürsüsü'nde çalışmalarına devam etmiştir. Bu süreçte Cumhuriyet Tarihi ile ilgili akademik çalışmalarına hız vermiş ve bu çalışmalarını emekliliğinde de sürdürmüştür. Bu dönemin tarihi ile ilgili eserlerini ortaya koyma sürecini şöyle anlatıyor: "Devrim Tarihi Kürsüsü'nde olan arkadaşlar vardı. Onlara önerdim bu tür bir çalışma yapmalarını. Şu gerekeceği öne sürdüler: 'Efendim olayların yaşandığı dönemdeki insanlar hala hayattalar. İnsanlar hayattayken onların yaşadığı dönemi eleştirmek mümkün müdür? Eksik belgeler var'. Ben bu görüşe katılmıyorum, bana göre olabilir. Zamanla eksiklikler tamamlanır. Bunu söyledim bu arkadaşlara. Onlar bunu yapmaya yanaşmayınca ben de bunu yapabildiğim ölçüde kendim yazmaya karar verdim." Bu konuda da başarılı eserler ortaya koydu. Özellikle Atatürk ve İnönü hakkında yazdığı biyografiler günümüzde araştırmacılar için referans kaynak olma özelliğini korumaktadır.

Evlü ve iki çocuk babası olan Şerafettin Turan, 15 Ekim 2015 tarihinde, Ankara'da vefat etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin yetiştirdiği bu seçkin bilim insanının aziz hatırası önünde saygı ile eğiliyoruz.

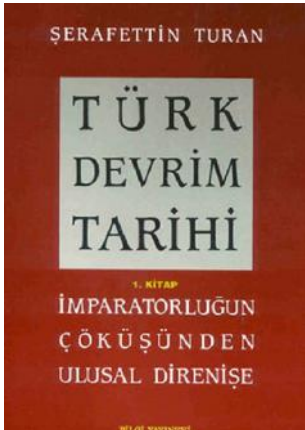
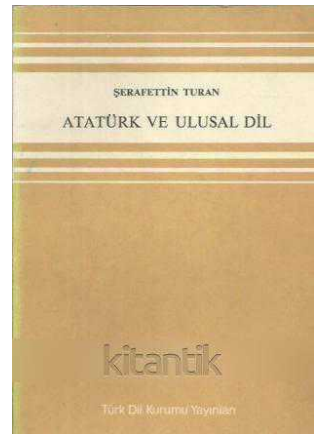
Atatürk'ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar

Şerafettin Turan'ın bu eseri Mustafa Kemal Atatürk'ün düşünce yapısını etkileyen olayları, düşünürleri ve kitapları derleyip okuyuculara sunulmuş ve büyük ilgi görmüş bir eserdir. Turan'ın bu eseri Mustafa Kemal Atatürk'ün salt bir olayın ya da düşünce akımının izleyicisi olmayıp, farklı görüş ve düşüncelerden kendine has bir bileşkeye ulaşmış olduğunu

bizlere sunmaktadır. Eserin içeriğinde Atatürk'ün düşünce yapısını etkileyen olayların başında Fransız Devrimi, Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü, akılcılık ve olguculuk akımları gibi hususlara değinilmiştir. Meşrutiyet Akımlarını etkileyen Namık Kemal ve Tefik Fikret gibi isimlerin Mustafa Kemal Atatürk üzerindeki etkilerini inceleyen Turan, daha sonra Ziya Gökalp, Jean-Jacques Rousseau, Şehbenderzade Filibeli Ahmed Hilmi, Mustafa Celalettin, Deguignes gibi isimlerin Mustafa Kemal Atatürk üzerindeki etkileri incelediği bu eseri bizlere yön verici nitelik taşımaktadır.

Atatürk ve Ulusal Dil

Şerafettin Turan bu eserinde yüzyıllardır değişik etkilerle benliğini yitirir duruma gelmiş bulunan Türkçeyi ulusal bir dil yapmayı, öz kaynaklarına dayanarak onu bilinçle işleyip güzelliğini ortaya çıkarmayı, çağdaş uygarlığın gerektirdiği tüm kavramları karşılayacak zenginliğe ulaştırmak ve anlamayı ve anlaşmayı kolaylaştırarak ulusal kültürümüzü yüceltmeyi amaç edinen Mustafa Kemal Atatürk'ün bunu hangi yollarla yaptığı ve bunları nasıl gerçekleştirdiğini bir araya getirmiştir.

Türk Devrim Tarihi

Şerafettin Turan "Türk Devrim Tarihi" adlı eseri Turan'ın Yeni Türkiye oluşumunun öncesi ve sonrasını nesnellik ile inceleme-si sonucu oluşmuştur. 5 ciltten oluşan bu eserde, Çağdaşlaşmayı amaç edinen Turan 1. Cildinde "İmparatorluğun Çöküşünden Ulusal Direnişe" 2. Cildinde "Ulusal Direnişten Türkiye Cumhuriyetine" 3. Cildinde "Yeni Türkiye Oluşumu" 4 ve 5. Ciltlerinde ise "Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye" konularını işlemiştir.

Türk Kültür Tarihi

Şerafettin Turan "Türk Kültür Tarihi" adlı eserinde Kültür kavramını bizlere "Türk kültürünün tarihsel değişim ve gelişimi, dil, yazı, din, bilim, giyim kuşam, sanat, şehir hayatını etkileyen başlıca toplumsal kurumlar" ana başlıklarıyla sunmaktadır. Bu eserde kültür tarihimizi bütün yönleriyle ele alan Turan "Tarih, zaman boyutu içinde toplumsal yaşamın her yöndeki gelişme ve değişmelerini sergileyen bir alan olduğu için biz de Türk kültürünü bu açıdan ele almış bulunuyoruz... 1976'dan bu yana DTCF'de verdiğimiz derslerde irdedeğimiz konuları, yer ve zaman belirten belgelere, kaynaklara dayandırarak sunuyoruz. Böylece aileme, beni yetiştirenlere ve düşüncede, davranışta ve vicdanda özgür kişiler olarak yetişmelerinde sorumluluk yüklediğim öğrencilerime karşı olan görevlerimin bir bölümünü yerine getirmeye çalıştığımı sanıyorum" diyen Şerafettin Turan'ın bu bilinç ve sorumlulukla oluşturduğu değerli eseri bizlere ışık niteliği taşımaktadır.

düşünüm

B.Ü.İ ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE TOPLULUĞU